

CRNA GORA

MINISTARSTVO ODRŽIVOG RAZVOJA
I TURIZMA

Crna Gora

DEZENIJA
OBNOVE
NEZAVISNOSTI
HILJADU GODINA
DRŽAVNOSTI
2016

Da je vječna Crna Gora

PRVI

NACIONALNI IZVJEŠTAJ O IMPLEMENTACIJI OBAVEZA KOJE PROISTIČU IZ KONVENCIJE O NUKLEARNOJ SIGURNOSTI

PODGORICA, AVGUST 2016. GODINE

1 Sadržaj

1	Sadržaj	1
2	Odjeljak A: Uvod	2
3	Odjeljak B: Rezime	5
4	Odjeljak C: Izvještavanje po članovima.....	7
4.1	Član 7 Zakonodavni i regulatorni okvir	7
4.1.1	Član 7 (1) Zakonodavni i regulatorni okvir	7
4.1.2	Član 7 (2) (i) Nacionalni sigurnosni zahtjevi i podzakonska akta	9
4.1.3	Član 7 (2) (ii) Sistem izdavanja dozvola (licenciranje)	11
4.1.4	Član 7 (2) (iii) Inspekcijski nadzor i procjena.....	13
4.1.5	Član 7 (2) (iv) Primjena propisa i provjera uslova pod kojima su izdate dozvole	14
4.2	Član 8 Regulatorno tijelo	15
3.3	Član 15 Zaštita od zračenja.....	18
3.4	Član 16 Pripremljenost za hitne slučajeve.....	20
4.4.1	Član 16 (1) Planovi i programi za djelovanje u hitnim slučajevima.....	21
4.4.2	Član 16 (2) Informisanje stanovništva i država u okruženju	25
4.4.3	Član 16 (3) Pripremljenost za hitne slučajeve za ugovorne strane koje ne posjeduju nuklearna postrojenja	27
4	Odjeljak D: Planirane aktivnosti za poboljšanje sigurnosti.....	29

2 Odjeljak A: Uvod

Slika 1. karta Crne Gore

Po svojoj geografskoj poziciji, Crna Gora pripada grupi malih evropskih država i spada u centralno-mediteranske zemlje ukupne površine od 13.812 km² i populacijom od 620.029 stanovnika (Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u Crnoj Gori 2011. godine; www.monstat.org). Crna Gora je multikulturalna zemlja, multietnička i multikonfesionalna zemlja. Crna Gora je kontinentalna, planinska i primorska zemlja (dužina obale je 293 kilometra).

Na demokratskom referendumu održanom 21. maja 2006. godine, Crna Gora je obnovila svoju nezavisnost i iste godine je postala 192. članica Organizacije ujedinjenih nacija (OUN) i punopravna članica Međunarodne agencije za atomsku energiju (u daljem tekstu: MAAE). Odmah nakon obnove nezavisnosti, 2007. godine, Crna Gora je donijela svoj Ustav u kojem posebno naglašava ekološku orijentaciju, što znači da država čini sve napore kako bi zaštitila svoju životnu sredinu. Taj cilj može se postići adekvatnom politikom, strategijom, zakonodavstvom i sveopštom zaštitom životne sredine primjerenom ekonomskim aktivnostima koje se odvijaju u Crnoj Gori.

Zaštita života i zdravlja ljudi kao i životne sredine od štetnog djelovanja jonizujućeg zračenja i upravljanje radioaktivnim otpadom, odnosno radijaciona i nuklearna sigurnost i bezbjednost su važne aktivnosti Vlade Crne Gore potrebne za ispunjenje ekoloških ciljeva, koja zahtijeva dobro osmišljen plan i akcije kako bi se osigurali svi potrebni organizacijski, ljudski i finansijski resursi i infrastruktura.

Svjesna važnosti koja za međunarodnu zajednicu ima pravilna upotreba nuklearne energije u miroljubive svrhe, potvrđujući potrebu nastavka unapređenja visokog nivoa nuklearne sigurnosti širom svijeta, a u želji da promoviše djelotvornu kulturu u pogledu nuklearne sigurnosti Skupština Crne Gore donijela je **Zakon o potvrđivanju Konvencije o nuklearnoj sigurnosti** (*"Službeni list Crne Gore - Međunarodni ugovori", br. 003/15 od 26.03.2015. godine*). Instrument o pristupanju Konvenciji o nuklearnoj sigurnosti deponovan je kod MAAE 23. aprila 2015. godine, a ista je stupila na snagu 22. jula 2015. godine. Nije bilo izjava ili rezervi uz instrument o pristupanju. Kao punopravna članica Konvencije, Crna Gora šalje jasnu poruku da samo jačanjem međunarodne saradnje i spremnosti da učestvuje u procesu izvještavanja i pregledanja izvještaja drugih članica daje puni doprinos globalnom okviru unapređenja nuklearne sigurnosti.

Crna Gora je zemlja bez nuklearnih instalacija, te se stoga brojni uslovi Konvencije o nuklearnoj sigurnosti ne odnose na Crnu Goru. Ne postoji nuklearno gorivo na teritoriji Crne Gore. *Energetskom politikom Crne Gore do 2030. godine, koju je Vlada Crne Gore usvojila 03.03.2011. godine, kao ni Strategijom razvoja energetike Crne Gore do 2030. godine - Bijela knjiga sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu i Izvještajem sa javne rasprave, koju je Vlada Crne Gore usvojila na sjednici 10.07.2014. godine, ne predviđa se izgradnja nuklearnih elektrana odnosno instalacija. Takođe, odredbama Zakona o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti („Službeni list Crne Gore“, broj 56/09, 58/09) zabranjena je izgradnja nuklearnih postrojenja.*

Crna Gora ima mali broj aktivnosti povezanih sa jonizujućim zračenjem, zbog čega je upotreba radioaktivnog materijala i izvora jonizujućih zračenja ograničena na primjenu u medicini, industriji, školstvu i naučno-istraživačkim djelatnostima. Ukupna količina radioaktivnog otpada u Crnoj Gori je veoma mala zbog veličine zemlje sa 620.029 stanovnika, male industrije i zakonske obaveze da uvoz, posjedovanje i korišćenje izvora zračenja koji poslije isteka vremena predviđenog za eksploataciju predstavljaju radioaktivni otpad nije dozvoljeno, osim ukoliko je pribavljen nesporan dokaz da će izvor po isteku tog vremena biti vraćen dobavljaču van Crne Gore ili na drugi način

napustiti Crnu Goru. Bez obzira na relativno niske aktivnosti i malu količinu radioaktivnog otpada u Crnoj Gori postoji centralno postrojenje za skladištenje radioaktivnog otpada. Vlada Crne Gore, odnosno, Ministarstvo održivog razvoja i turizma je vlasnik ovog skladišta, a istim od 13.06.2012. godine upravlja D.O.O. „Centar za ekotoksikološka ispitivanja“ – Podgorica, na osnovu izdate dozvole od strane Agencije za zaštitu životne sredine.

Radi obezbjeđivanja uslova za sprovođenje politike u oblasti zaštite od jonizujućeg zračenja, radijacione sigurnosti i upravljanja radioaktivnim otpadom Vlada Crne Gore je na predlog Ministarstva održivog razvoja i turizma, na sjednici održanoj 22. 09. 2011. godine usvojila ***Strategiju zaštite od jonizujućeg zračenja, radijacionoj sigurnosti i upravljanja radioaktivnim otpadom sa Akcionim planom za njeno sprovođenje (2012-2016)***. U toku je revizija ovog strateškog dokumenta, čije je razmatranje i usvajanje od strane Vlade Crne Gore planirano u IV kvartalu 2016. godine.

U cilju ispunjavanja obaveza koje su uređene Zakonom o potvrđivanju Konvencije o nuklearnoj sigurnosti ("Službeni list Crne Gore - Međunarodni ugovori", br. 003/15 od 26.03.2015. godine) Ministarstvo održivog razvoja i turizma je u saradnji sa nadležnim organima i institucijama pripremilo Prvi nacionalni izvještaj o implementaciji obaveza koje proističu iz Konvencije o nuklearnoj sigurnosti. Prvi nacionalni izvještaj ima za cilj da pokaže da je Crna Gora u potpunosti posvećena ispunjavanju svojih obaveza koje proističu iz Konvencije o nuklearnoj sigurnosti. Prvi nacionalni izvještaj je izrađen u skladu sa zahtjevima i uputstvima sadržanim u dokumentu MAAE INFCIRC/572/Rev.5 od 16.01.2015. godine - Vodič u vezi izrade nacionalnih izvještaja za Konvenciju o nuklearnoj sigurnosti. Shodno uputstvima datim u Vodiču INFCIRC/572/Rev.5 kao nenuklearna država Crna Gora izvještava Sekretarijat MAAE o sprovođenju članova 7, 8, 15 i 16 (zakonodavni i regulatorni okvir, regulatorno tijelo, zaštitu od zračenja i pripremljenost za hitne slučajeve) i daje predlog mjera za poboljšanje nuklearne sigurnosti.

Prvi nacionalni izvještaj o implementaciji obaveza koje proističu iz Konvencije o nuklearnoj sigurnosti, koji razmatra i usvaja Vlada Crne Gore, biće predstavljen na *Sedmom redovnom sastanku strana ugovornica Konvencije o nuklearnoj sigurnosti* u periodu od 22. marta do 7. aprila 2017. godine u Međunarodnoj agenciji za atomsku energiju (MAAE) sa sjedištem u Beču.

Punopravnim članstvom u *Konvenciji o nuklearnoj sigurnosti* Crna Gora koristi priliku da prikaže svoje stanje u oblasti nuklearne sigurnosti i učestvuje u konstruktivnom dijalogu i razmjeni informacija, u cilju njegovog daljeg unapređenja, čime doprinosi globalnom okviru unapređenja nuklearne sigurnosti.

3 Odjeljak B: Rezime

Od svog članstva u Konvenciji o nuklearnoj sigurnosti 2015. godine, Crna Gora po prvi put ima priliku da prikaže na koji način ispunjava obaveze uređene ovim međunarodno-pravnim instrumentom.

U periodu od 2009. godine, kada je usvojen Zakon o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti („Sl. list Crne Gore“, br. 56/09, 58/09, 40/11) Crna Gora je napravila značajan napredak kada je u pitanju radijaciona i nuklearna sigurnost u zemlji. Posebno je značajan napredak kod uspostavljanja regulatornog tijela i jačanja njegovih kapaciteta, te donošenje podzakonskih akata u oblasti radijacione i nuklearne sigurnosti. Crna Gora je potvrdila većinu najznačajnijih međunarodno-pravnih instrumenata iz oblasti nuklearne i radijacione sigurnosti i bezbjednosti i duboko je posvećena implementaciji svojih međunarodnih obaveza. Kroz usvajanje pravne tekovine, uzimaju se u obzir najnoviji MAAE standardi i pravna tekovina Evropske unije.

Crna Gora je u potpunosti posvećena evro-atlanskim integracijama, kao primarnom strateškom cilju Vlade Crne Gore. Dana 29.06.2012. godine Crna Gora je kao kandidat za članstvo u Evropskoj uniji počela proces pregovora sa EU i time jasno nacrtala svoju agendu prihvatanja i implementacije najvećih standarda u svim oblastima. Dana 02.12.2015. godine, na sastanku članica NATO-a održanom u Briselu, Crnoj Gori je upućena pozivnica za članstvo u NATO. Crna Gora će nastaviti kontinuitet ostvarivanja dobrih rezultata i odnosa po kojima je prepoznata kao pouzdan i odgovoran partner u regionu i međunarodnim organizacijama i operacijama, i ostaće posvećena sprovođenju temeljnih reformi u ključnim oblastima demokratizacije društva.

Kada je riječ o slučaju radijacionog udesa koji može proizvesti vanredno stanje Vlada Crne Gore je usvojila *Nacionalnu strategiju za vanredne situacije* 2006. godine, a potom je Skupština Crne Gore usvojila i *Zakon o zaštiti i spašavanju* („Službeni list Crne Gore“, br. 013/07, 005/08, 086/09, 032/11). Takođe, Ministarstvo unutrašnjih poslova je 2010. godine u saradnji sa svim relevantnim institucijama donijelo **Nacionalni plan za djelovanje u slučaju radijacionog udesa**. Shodno navedenom planu relevantne institucije sistema Crne Gore su organizovano i pravovremeno reagovala u slučaju nuklearnog akcidenta u nuklearnoj elektrani Fukušima Daiči u Japanu 2011. godine.

Crna Gora je 2010. godine postala strana ugovornica Sporazuma o zaštitnim mjerama, Dodatnog protokola i Protokola o malim količinama. U okviru sprovođenja Zakona o potvrđivanju Sporazuma između Crne Gore i Međunarodne agencije za atomsku energiju o primjeni zaštitnih mjera u vezi sa Ugovorom o neproliferaciji nuklearnog oružja, Dodatnog protokola uz Sporazum između Crne Gore i Međunarodne agencije za atomsku energiju o primjeni zaštitnih mjera u vezi sa Ugovorom o neproliferaciji nuklearnog oružja i Protokola uz Sporazum između Crne Gore i Međunarodne agencije za atomsku energiju o primjeni zaštitnih mjera u vezi sa Ugovorom o neproliferaciji nuklearnog oružja („Sl. list CG – Međunarodni ugovori“, broj 16/10 od 28.12. 2010. godine), Crna Gora je shodno odredbama pomenutog zakona izradila do sada **šesnaest (16) nacionalnih izvještaja i izjava o nuklearnim materijalima** i dostavila ih MAAE. Izvještavanje se vrši u propisanim periodima. Ministarstvo održivog razvoja i turizma kao fokalna institucija za izvještavanje koristi i softver Protocol Reporter.

Na osnovu člana 71 ovog Sporazuma u periodu od 12. do 14. novembra 2012. godine sprovedena je ad-hoc inspekcija, u okviru koje su inspektori MAAE uz prisustvo

ekološke inspekcije i predstavnika Ministarstva održivog razvoja i turizma, potvrdili podatke o inventaru nuklearnog materijala koje je dostavila Crna Gora. Takođe, dana 28.04.2016. sprovedena je i prva sveobuhvatna inspekcija MAAE, kada su izvršene inspekcijske kontrole u skladištu radioaktivnog otpada D.O.O. „Centar za ekotoksikološka ispitivanja“ i A.D. „Plantaže“.

U cilju ispunjavanja obaveza koje su uređene Zakonom o potvrđivanju Zajedničke konvencije o sigurnosti upravljanja istrošenim gorivom i sigurnosti upravljanja radioaktivnim otpadom ("Sl. list Crne Gore - Međunarodni ugovori", br. 03/10 od 19.03.2010) Crna Gora je do sada predstavila dva nacionalna izvještaja o implementaciji obaveza koje proističu iz Zajedničke konvencije o sigurnosti upravljanja istrošenim gorivom i sigurnosti upravljanja radioaktivnim otpadom. Prvi izvještaj predstavljen je na Četvrtom preglednom sastanku strana ugovornica Zajedničke konvencije u periodu od 14. do 23. maja 2012. godine, dok je Drugi nacionalni izvještaj predstavljen na Petom redovnom sastanku strana ugovornica Zajedničke konvencije u periodu od 11. do 22. maja 2015. godine.

U cilju jačanja regionalne saradnje i polazeći od odredbi člana 110 Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju Evropskoj uniji (SSP), koja se odnosi na podsticanje promovisanja sporazuma između Država članica Evropske unije ili EURATOM-a i Crne Gore, neophodno je istaći da su potpisani Memorandum o razumijevanju između Državne regulatorne agencije za radijacionu i nuklearnu sigurnost Bosne i Hercegovine i Agencije za zaštitu životne sredine Crne Gore (25.03.2011. godine) i Memorandum o razumijevanju između Direkcije za radijacionu sigurnost Republike Makedonije i Agencije za zaštitu životne sredine Crne Gore (25.05.2011. godine). U toku su aktivnosti na izradi predloga Sporazuma o saradnji Ministarstva održivog razvoja i turizma sa Agencijom za zaštitu od jonizujućeg zračenja i nuklearnu sigurnost Republike Srbije i Predloga sporazuma o saradnji Ministarstva održivog razvoja i turizma sa Agencijom za zaštitu od zračenja i nuklearnu sigurnost Republike Kosovo.

Iako je postignut značajan napredak u oblasti radijacione sigurnosti i bezbjednosti, u narednom periodu Crna Gora posvećeno će raditi na jačanju nacionalnog pravnog okvira u ovoj oblasti, s ciljem transponovanja i implementacije najnovijih međunarodnih standarda i pravne tekovine Evropske unije.

4 Odjeljak C: Izvješćavanje po članovima

4.1 Član 7 Zakonodavni i regulatorni okvir

„1. Svaka ugovorna strana će utvrditi i održavati zakonodavni i regulatorni okvir za nadzor nad sigurnošću postrojenja.

2. Zakonodavni okvir će obezbijediti:

- (i) utvrđivanje mjerodavnih nacionalnih sigurnosnih propisa;*
- (ii) sistem za izdavanje dozvola za rad nuklearnih postrojenja, kao i zabranu rada nuklearnog postrojenja bez dozvole;*
- (iii) sistem inspekcije i procjenjivanja stanja nuklearnog postrojenja da bi se obezbijedila uskladenost sa propisima i uslovima izdavanja dozvole;*
- (iv) izvršavanje propisa i određivanje pretpostavki za izdavanje dozvole; uključujući suspenzije, izmjene i poništenje dozvola.“*

4.1.1 Član 7 (1) Zakonodavni i regulatorni okvir

Opredijeljenost Crne Gore da implementira najveće međunarodne standarde u oblasti zaštite od zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti nametnuli su i potrebu usvajanja međunarodnih pravnih instrumenata, smjernica i standarda, kako bi se u okviru zakonodavstva ova oblast dodatno normativno regulisala i unaprijedila međunarodna saradnja iz ove oblasti. S tim u vezi Skupština Crne Gore je 2009. godine donijela *Zakon o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti* („Sl. list Crne Gore”, br. 56/09, 58/09, 40/11). Ovim zakonom uređuje se zaštita života i zdravlja ljudi i zaštita životne sredine od štetnog djelovanja jonizujućeg zračenja, obavljanje radijacione djelatnosti, promet izvora jonizujućeg zračenja i radioaktivnih materijala, upravljanje radioaktivnim otpadom, postupanje u slučaju radijacionog udesa, kao i druga pitanja od značaja za zaštitu od jonizujućeg zračenja i radijacionu sigurnost.

Zakon o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti („Sl. list Crne Gore”, br. 56/09, 58/09, 40/11) pokriva sva bitna pitanja radijacione sigurnosti. Indirektno, odnosno u sklopu razmatranja problema transporta i prometa radioaktivnih materijala, zaštitom od jonizujućih zračenja bavi se i: Krivični zakonik Crne Gore ("Sl. list Republike Crne Gore", br. 070/03, 013/04, 047/06, „Sl. list Crne Gore", br. 040/08, 025/10, 073/10, 032/11, 064/11, 040/13, 056/13, 014/15, 042/15, 058/15), Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima ("Sl. list Crne Gore", br. 004/08, 036/13), Zakon o inspekcijskom nadzoru ("Sl. list Republike Crne Gore", br. 039/03, „Sl. list Crne Gore", br. 076/09, 057/11, 018/14, 011/15) i Zakon o prevozu opasnih materija („Sl. list Crne Gore“ br. 33/14), Zakon o spoljnoj trgovini ("Sl. list Republike Crne Gore", br. 028/04, 037/07, „Sl. list Crne Gore", br. 073/10, 001/14, 014/14, 057/14), Zakon o kontroli izvoza robe dvostruke namjene ("Sl. list Crne Gore", br. 030/12), Zakon o spoljnoj trgovini naoružanjem i vojnom opremom ("Sl. list Crne Gore", br. 040/16), Zakon o bezbjednosti hrane ("Sl. list Crne Gore", br. 057/15), Zakon o životnoj sredini ("Sl. list Crne Gore", br. 48/08, 40/10, 27/14) i Odluka o kontrolnoj listi za izvoz i uvoz robe ("Sl. list Crne Gore", br. 022/14, 038/15, 029/16).

Sa aspekta propisa nacionalnog zakonodavstva koji omogućavaju implementaciju Konvencije o nuklearnoj sigurnosti, pored odredbi navedenih propisa značajne su i

odredbe *Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu* ("Sl. list Republike Crne Gore", br. 080/05, Sl. list Crne Gore", br. 040/10, 073/10, 040/11, 027/13), *Uredbe o projektima za koje se vrši procjena uticaja na životnu sredinu* ("Sl. list Republike Crne Gore", br. 020/07, „Sl. list Crne Gore", br. 047/13, 053/14) i *Zakon o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu* ("Sl. list Republike Crne Gore", br. 080/05, „Sl. list Crne Gore", br. 073/10, 040/11, 059/11). Posebno su značajne odredbe Zakona o ratifikaciji Konvencije o procjeni uticaja na životnu sredinu u prekograničnom kontekstu ("Sl. list Crne Gore - Međunarodni ugovori", br. 008/08), Zakona o proglašenju zakona o potvrđivanju protokola o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu u prekograničnom kontekstu ("Sl. list Crne Gore - Međunarodni ugovori", br. 002/09) i Zakona o potvrđivanju Konvencije o dostupnosti informacija, učešću javnosti u donošenju odluka i prava na pravnu zaštitu u pitanjima životne sredine ("Sl. list Crne Gore - Međunarodni ugovori", br. 003/09).

U oblasti zaštite od jonizujućeg zračenja, radijacione i nuklearne sigurnosti i bezbjednosti Crna Gora je strana ugovornica šesnaest (16) međunarodno-pravnih instrumenata koji su dati u nastavku:

1. Zakon o ratifikaciji Bečke konvencije o građanskoj odgovornosti za nuklearne štete („Sl. list SRJ– Međunarodni ugovori“, br. 005/77);
2. Zakon o ratifikaciji Konvencije o fizičkoj zaštiti nuklearnog materijala („Sl. list SRJ– Međunarodni ugovori“, br. 009/85-309);
3. Uredba o ratifikaciji Konvencije o ranom obaveštavanju o nuklearnim nesrećama („Sl. list SRJ – Međunarodni ugovori“, br. 015/89-3);
4. Konvencija o pružanju pomoći u slučaju nuklearnog incidenta ili radiološke opasnosti, Beč („Sl. list SRJ – Međunarodni ugovori“, br. 004/91-29);
5. Zakon o ratifikaciji Ugovora o neširenju nuklearnog oružja („Sl. list SFRJ – Međunarodni ugovori“, br. 010/70-313);
6. Ugovor o zabrani eksperimenata sa nuklearnim oružjem u atmosferi, kosmosu i pod vodom („Sl. list SRJ – Međunarodni ugovori“, br. 011/63-580);
7. Uredba o ratifikaciji Ugovora o zabrani smještanja nuklearnog i drugog oružja za masovno uništavanje na dno mora i okeana i u njihovo podzemlje („Sl. list SRJ– Međunarodni ugovori“, br. 033/73-957);
8. Ugovor za sveobuhvatnu zabranu nuklearnih proba sa Protokolom („Sl. list SCG– Međunarodni ugovori“, br. 4/04-3);
9. Sporazum o privilegijama i imunitetima Međunarodne agencije za atomsku energiju (na snazi od 30.10.2006, sukcesijom 21.03.2007);
10. Statut Međunarodne agencije za atomsku energiju („Sl. list SFRJ – Međunarodni ugovori“, br. 001/58-64);
11. Zakon o potvrđivanju Zajedničke konvencije o sigurnosti upravljanja istrošenim gorivom i sigurnosti upravljanja radioaktivnim otpadom („Sl. list Crne Gore – Međunarodni ugovori“, br. 02/10 od 16.03.2010.);
12. Zakon o potvrđivanju Sporazuma između Crne Gore i Međunarodne agencije za atomsku energiju o primjeni zaštitnih mjera u vezi sa Ugovorom o neproliferaciji nuklearnog oružja, Dodatnog protokola uz Sporazum između Crne Gore i Međunarodne agencije za atomsku energiju o primjeni zaštitnih mjera u vezi sa Ugovorom o neproliferaciji nuklearnog oružja i Protokola uz Sporazum između Crne Gore i Međunarodne agencije za atomsku energiju o primjeni zaštitnih mjera u vezi sa Ugovorom o neproliferaciji nuklearnog oružja („Sl. list Crne Gore – Međunarodni ugovori“, br. 16/10 od 28.12.2010.);

13. Zakon o potvrđivanju Protokola o izmjenama i dopunama Bečke konvencije o građanskoj odgovornosti za nuklearne štete („Sl. list Crne Gore – Međunarodni ugovori”, br. 16/10 od 28.12.2010.);
14. Zakon o potvrđivanju Konvencije o dodatnoj naknadi za nuklearne štete („Sl. list Crne Gore – Međunarodni ugovori”, br. 3/11 od 16.03.2011.);
15. Zakon o potvrđivanju Konvencije o nuklearnoj sigurnosti („Sl. list Crne Gore – Međunarodni ugovori”, br. 003/2015 od 26.03.2015.);
16. Zakon o potvrđivanju Amandmana na Konvenciju o fizičkoj zaštiti nuklearnog materijala („Sl. list-Međunarodni ugovori“, br. 004/16 od 25.03.2016.),
17. Međunarodna konvencija o sprečavanju akata nuklearnog terorizma („Sl. list SCG“ , br. 02/06-3)- izvršena sukcesija u odnosu na potpis/SCG nije izvršila deponovanje instrumenta o ratifikaciji.

Ministarstvo održivog razvoja i turizma je u decembru 2015. pripremlilo pismo za generalnog direktora Međunarodne agencije za atomsku energiju, kojim je formalno Crna Gora izrazila spremnost *dobrovoljnog prihvatanja sprovođenja neobavezujućeg Kodeksa ponašanja o sigurnosti i bezbjednosti radioaktivnih izvora i Dodatnog vodiča o uvozu i izvozu radioaktivnih izvora* i istovremeno je imenovana kontakt osoba za pomenuti Kodeks.

4.1.2 Član 7 (2) (i) Nacionalni sigurnosni zahtjevi i podzakonska akta

Na osnovu Zakona o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti („Sl. list Crne Gore”, br. 56/09, 58/09, 40/11) u Crnoj Gori se primjenjuje sedamnaest (17) podzakonskih akata (Neki od propisa iz ove oblasti od SRJ još uvijek se koriste do izrade novih, koji su u planu, shodno dinamici izrade propisa i usklađivanja sa pravom Evropske unije u okviru pregovaračkog procesa, odnosno integracije Crne Gore u Evropsku uniju). Posebno su značajna podzakonska akta koja definišu zaštitu od zračenja cjelokupnog stanovništva kao i profesionalno izloženih lica, zatim zaštitu od zračenja u medicini, siguran transport radioaktivnih materijala i dr.

U nastavku se nalazi lista podzakonskih akata:

Nuklearna sigurnost

1. Odluka o uslovima za lokaciju, izgradnju, probni rad, **puštanje u rad**, korišćenje i trajan prestanak rada nuklearnog objekta ("Sl. list SRJ", br. 42/97); (**poglavlje V ove Odluke je prestalo da se primjenjuje**)
2. Odluka o načinu i uslovima sistematskog ispitivanja prisustva radionuklida u životnoj sredini u okolini nuklearnog objekta ("Sl. list SRJ", br. 42/97);
3. Odluka o uslovima koje moraju ispunjavati lica koja rade na poslovima i zadacima upravljanja proizvodnim procesom u nuklearnom objektu i na poslovima i zadacima nadzora nad tim procesom ("Sl. list SRJ", br. 2/98);
4. Odluka o uslovima za promet i korišćenje nuklearnih materijala i načinu vođenja evidencije o nuklearnim materijalima o zonamamaterijalnih bilansa - „Sl. List SRJ”, br. 42/97);

Zaštita od zračenja

5. Pravilnik o interventnim i izvedenim interventnim nivoima i merama za zaštitu stanovništva, domaćih životinja i poljoprivrede (veterinarstvo, biljna proizvodnja i vodoprivreda) u vanrednom događaju ("Sl. list SRJ", br. 18/92 i "Sl. list SCG", br. 1/2003 - Ustavna povelja);
6. Odluka o evidencijama o izvorima jonizujućih zračenja i o ozračenosti stanovništva, pacijenata i lica koja su pri radu izložena dejstvu jonizujućih zračenja ("Sl. list SRJ", br. 45/97);
7. Odluka o sistematskom ispitivanju sadržaja radionuklida u životnoj sredini ("Sl. listu SRJ", br. 45/97);
8. Odluka o uslovima koje moraju ispunjavati pravna lica za vršenje merenja radi procene stepena izloženosti jonizujućim zračenjima lica koja rade sa izvorima zračenja, pacijenata i stanovništva ("Sl. list SRJ", br. 45/97);
9. Odluka o stručnoj spremi i zdravstvenim uslovima lica koja rade sa izvorima jonizujućih zračenja ("Sl. list SRJ", br. 45/97);
10. Pravilnik o načinu primene izvora jonizujućih zračenja u medicini ("Sl. list SRJ", br. 32/98,33/98);
11. Pravilnik o uslovima koje moraju ispunjavati pravna lica za vršenje sistematskog ispitivanja sadržaja radionuklida u životnoj sredini ("Sl. list SRJ", br. 32/98, 67/02, 70/02);
12. Pravilnik o uslovima za promet i korišćenje radioaktivnih materijala, rendgen-aparata i drugih uređaja koji proizvode jonizujuća zračenja ("Sl. list SRJ", br. 32/98);
13. Pravilnik o granicama izlaganja jonizujućim zračenjima ("Sl. list SRJ", br. 32/98);
14. Pravilnik o granicama radioaktivne kontaminacije životne sredine i načinu sprovođenja dekontaminacije (»Sl.list SRJ«, br.9/99);
15. Pravilnik o uslovima koje moraju ispunjavati pravna lica za vršenje dekontaminacije ("Sl. list SRJ", br. 9/99);
16. Pravilnik o bližim uslovima za dobijanje dozvole za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada ("Sl. list Crne Gore", br. 56/11);
17. Pravilnik o načinu sakupljanja, čuvanja, obrade i skladištenja radioaktivnog otpada ("Sl. list Crne Gore ", br. 58/11).

S obzirom da je imeprativ Vlade Crne Gore usklađivanje pravnog okvira sa najnovijim međunarodnim standardima MAAE i pravnom tekovinom Evropske unije u oblasti radijacione i nuklearne sigurnosti i bezbjednosti i zaštite od jonizujućeg zračenja, u toku je sprovođenje dva nacionalna projekta odobrenih od strane MAAE (MNE9006 „Unapređenje regulatorne infrastrukture u oblasti nuklearne i radijacione sigurnosti“) i Evropske unije (IPA višekorisnički projekat “Dalje jačanje nuklearnih regulatornih tijela Albanije, Makedonije, Bosne i Hercegovine, Srbije, Kosova i Crne Gore“), čija realizacija traje 3 godine, odnosno do kraja 2018. godine. Ciljevi projekata su dalje jačanje regulatorne infrastrukture iz oblasti radijacione sigurnosti i 100% usklađivanje nacionalnih propisa sa pravnom tekovinom Evropske unije i međunarodnim standardima u ovoj oblasti.

U III kvartalu 2018. godine predviđeno je utvrđivanje novog Zakona o radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti i zaštiti od jonizujućeg zračenja od strane Vlade Crne Gore, a odmah nakon donošenja od strane Skupštine Crne Gore i donošenje seta unaprijeđenih podzakonskih akata.

4.1.3 Član 7 (2) (ii) Sistem izdavanja dozvola (licenciranje)

Dozvole u oblasti zaštite od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti, koje nijesu vremenski ograničene, izdaje Agencija za zaštitu životne sredine na osnovu odredbi Zakona o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti ("Sl. list Crne Gore", br. 56/09, 58/09, 40/11) i pratećim podzakonskim aktima, Zakona o opštem upravnom postupku ("Sl. list Republike Crne Gore", br. 060/03, „Službeni list Crne Gore", br. 073/10, 032/11), Zakona o upravnom postupku ("Sl. list Crne Gore", br. 056/14, 020/15, 040/16) i Zakona o prevozu opasnih materija („Sl. list Crne Gore“ br. 33/14).

Na osnovu baze podataka RAIS (Regulatory Authority Information System - informacioni sistem nadležne institucije), koju vodi, Agencija za zaštitu životne sredine je izdala ukupno 132 dozvole u periodu 1.9.2013.-1.9.2015. godine (tabela 1).

Tabela1: Izdate dozvole za period 1.9.2013.-1.9.2015.godine

NAZIV DOZVOLE	BROJ IZDATIH DOZVOLA
Dozvole za obavljanje radijacione djelatnosti	64
Dozvola za privremeno obavljanje radijacione djelatnosti	1
Dozvole za promet izvora jonizujućeg zračenja - uvoz	51
Dozvole za promet izvora jonizujućeg zračenja - izvoz	5
Dozvole za transport (prevoz) izvora jonizujućeg zračenja	11
UKUPNO	132

U cilju efikasnijeg i efikasnijeg rada službenici Odjeljenja za radiološku i nuklearnu sigurnost i bezbjednost i zaštitu od jonizujućeg i nejonizujućeg zračenja Agencije za zaštitu životne sredine su učestvovali u radu 64 komisije za utvrđivanje ispunjenosti uslova za obavljanje radijacione djelatnosti.

Agencija za zaštitu životne sredine, kao jedan od bitnih učesnika u procesu upravljanja radioaktivnim otpadom, kontinuirano radi **na popisu radioaktivnog otpada** u Crnoj Gori. Osim toga **kontinuirano se ažuriraju podaci o radioaktivnim izvorima** u Crnoj Gori koji se i dalje koriste i nalaze se u bazi podataka - RAIS, kao i o profesionalno izloženim licima. Pomenuta baza podataka se dopunjava svakog dana sa relevantnim podacima koji se tiču prometa i prevoza radioaktivnog materijala kao i prometa, prevoza i korišćenja svih izvora jonizujućih zračenja u našoj zemlji.

Shodno Zakonu o prevozu opasnih materija („Sl. list Crne Gore“ br. 33/14), Ministarstvo unutrašnjih poslova - Direktorat za vanredne situacije u periodu 1.9.2013.-1.9.2015. godine izdao je **26 saglasnosti za prevoz opasnih materija** u postupku redovne procedure izdavanja dozvola za promet radioaktivnih materijala koje izdaje Agencija za zaštitu životne sredine.

Agencija za zaštitu životne sredine je izradila šest procedura koje se odnose na izdavanje različitih dozvola i to:

- Procedura izdavanja dozvole za mobilnu industrijsku radiografiju (gama defektoskop);
- Procedura izdavanja dozvole za obavljanje radijacione djelatnosti u medicini- korišćenje generatora jonizujućeg zračenja visoke energije –akceleratora;
- Procedura izdavanja dozvole za obavljanje radijacione djelatnosti- korišćenje uređaja sa zatvorenim izvorom jonizujućeg zračenja u medicini za radioterapiju –brahiterapija;
- Procedura izdavanja dozvole za obavljanje prometa (uvoz/izvoz/tranzit) izvora jonizujućeg zračenja;
- Procedura izdavanja dozvole za obavljanje radijacione djelatnosti – korišćenje stomatološkog rendgen aparata; i
- Procedura izdavanja dozvole za obavljanje radijacione djelatnosti korišćenje otvorenih izvora jonizujućeg zračenja za dijagnostiku i terapiju u nuklearnoj medicini.

Savjetodavni odbor Odjeljenja za zaštitu od jonizujućeg zračenja i radijacionu sigurnost Agencije za zaštitu životne sredine odobrio je navedene procedure.

Najzahtjevniji postupak u Crnoj Gori u ovoj oblasti odnosio se na izdavanje dozvole za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada. Naime, Crna Gora posjeduje licencirano i operativno skladište radioaktivnog otpada, koje je izgrađeno u skladu sa međunarodnim standardima. Pitanje upravljanja radioaktivnim otpadom Vlada Crne Gore prepoznala je kao problem koji treba što prije riješiti, posebno sa aspekta sigurnosti i bezbjednosti. S tim u vezi ministarstvo nadležno za poslove zaštite životne sredine formiralo je Ekspertski tim sa zadatkom da izradi Projekat objekta za privremeno skladištenje radioaktivnog otpada tokom 2005. godine, nakon čega je u periodu 2006 - 2008. godine Vlada Crne Gore opredijelila sredstva i izgradila privremeno skladište za skladištenje radioaktivnog otpada, koje se nalazi u krugu D.O.O. „Centar za ekotoksikološka ispitivanja“. Kao najpovoljnija lokacija za ovo postrojenje odabrana je neposredna blizina zgrade D.O.O. „Centar za ekotoksikološka ispitivanja“ zbog zahtjeva fizičke zaštite, infrastrukture i blizine stručne i analitičke podrške, neophodne za rad i nesmetano funkcionisanje planirane instalacije. S obzirom da se u Crnoj Gori nalaze male količine radioaktivnog otpada, a da se ne očekuje njegovo značajno povećanje, ova lokacija je prihvaćena kao najpovoljnija. Skladište radioaktivnog otpada izgrađeno je uz podršku Međunarodne agencije za atomsku energiju kroz nacionalni projekat MNE3002 – „Jačanje upravljanja radioaktivnog otpada“. U okviru projekta realizovano je više ekspertskih misija koje su obilazile skladište i izvršili pregled kompletne projektne dokumentacije, dali sugestije koje su implementirane u svim fazama izgradnje skladišta. Kroz pomenuti projekat obezbijedena je oprema za skladište, sprovedeno je više obuka zaposlenih u D.O.O. „Centar za ekotoksikološka ispitivanja“ (nosilac dozvole za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada).

U cilju većeg učešća javnosti u procesu donošenja odluka, 30.05.2012. godine organizovana je **Javna rasprava o nacrtu dozvole** za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada.

Skladište radioaktivnog otpada postalo je operativno 13.06.2012. godine izdavanjem dozvole za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada od strane Agencije za zaštitu životne sredine. Skladište u potpunosti ispunjava sve zakonom i podzakonskim aktima definisane sigurnosne zahtjeve za sigurno i bezbjedno skladištenje radioaktivnog otpada i iskorišćenih zatvorenih radioaktivnih izvora, u skladu sa međunarodnim standardima.

U cilju bolje informisanosti javnosti i sprovođenja odredbi Aarhuske konvencije u organizaciji *OSCE kancelarije u Crnoj Gori i nevladine organizacije „OZON“* 6. juna 2011. godine održan je okrugli sto o sigurnom upravljanju radioaktivnim otpadom „Radioaktivni otpad i izazovi u implementaciji zakona i drugih propisa“. Na okruglom stolu, na kojem su učestvovali predstavnici crnogorskih relevantnih institucija, nevladinih organizacija i medija, raspravljalo se o aktuelnim pitanjima i problemima u ovoj oblasti.

Važno je napomenuti da je Vlada Crne Gore kroz uredbe koje je donijela učinila obaveznim da su u izradi strateških dokumenata, zakona i podzakonskih akata uključeni predstavnici civilnog sektora i nevladinih organizacija, te da se za strateške i zakonske propise i planove od značaja sprovode obavezne javne rasprave, koje ne mogu biti kraće od 40 dana.

4.1.4 Član 7 (2) (iii) Inspekcijski nadzor i procjena

Inspekcijski nadzor u oblasti zaštite od jonizujućeg zračenja, radijacione i nuklearne sigurnosti i bezbjednosti sprovodi ekološka inspekcija Uprave za inspekcijske poslove shodno godišnjem planu i programu, najavljeno ili nenajavljeno, na osnovu Zakona o inspekcijskom nadzoru ("Sl. list Republike Crne Gore", br. 039/03, „Sl. list Crne Gore“, br. 076/09, 057/11, 018/14, 011/15) i Zakona o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti ("Sl. list Crne Gore", br. 56/09, 58/09, 40/11). Pomenuti propisi daju pravo inspektoru da po potrebi i procjeni pokrene prekršajni ili krivični postupak, u slučajevima uočenih kršenja odredbi navedenih propisa.

U cilju efikasnijeg rada izrađene su i odobrene sljedeće interne inspekcijske procedure:

- Procedura prilikom transporta radioaktivnih materijala;
- Procedura inspekcije prilikom skidanja radioaktivnih gromobrana (skidanje i uklanjanje radioaktivnih gromobrana, transport i reagovanje u vanrednim situacijama);
- Procedura za inspekciju zatvorenih izvora zračenja (fiksiranih uređaja za kalibrisanje, otkrivanje i drugih uređaja);
- Procedura za kontrolu radioaktivnih izvora koji se koriste u industrijskoj radiografiji;
- Procedura prilikom kontrole nuklearne medicine;
- Procedura za inspekciju rendgen aparata;
- Procedura prilikom kontrole mobilnih zatvorenih radioaktivnih izvora zračenja;
- Procedura za inspekciju nepokretnih uređaja koji se koriste za industrijsku radiografiju;
- Procedura za inspekciju linearnog akceleratora;
- Proceduru za inspekciju gama iradijatora;

- Procedura za inspekciju otvorenih radioaktivnih izvora zračenja koji se koriste u industriji; i
- Procedura za inspekciju radioterapije; i
- Procedura za inspekciju skladišta radioaktivnog otpada.

4.1.5 Član 7 (2) (iv) Primjena propisa i provjera uslova pod kojima su izdate dozvole

Na osnovu odredbi Zakona o inspekcijskom nadzoru ("Sl. list Republike Crne Gore", br. 039/03, „Sl. list Crne Gore”, br. 076/09, 057/11, 018/14, 011/15), Zakona o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti ("Sl. list Crne Gore", br. 56/09, 58/09, 40/11), Zakona o opštem upravnom postupku ("Sl. list Republike Crne Gore", br. 060/03, „Službeni list Crne Gore”, br. 073/10, 032/11), Zakon o upravnom postupku ("Sl. list Crne Gore", br. 056/14, 020/15, 040/16), Zakona o prekršajima ("Sl. list Crne Gore", br. 001/11, 006/11, 039/11, 032/14) i na osnovu Krivičnog zakonika Crne Gore, ("Sl. list Republike Crne Gore", br. 070/03, 013/04, 047/06, „Sl. list Crne Gore”, br. 040/08, 025/10, 073/10, 032/11, 064/11, 040/13, 056/13, 014/15, 042/15, 058/15) ekološki inspektor za zaštitu od jonizujućeg zračenja je u periodu 1.9.2013.-1.9.2015. godine:

- izvršio 634 inspekcijska nadzora za kontrolu lica koja obavljaju radijacionu djelatnost (usmene opomene za manje nepravilnosti pri radu i sl.);
- donio 235 Rješenja koja se odnose na preduzimanje određenih mjera i radnji u cilju otklanjanja utvrđenih nepravilnosti, mjerenja stepena individualnog spoljašnjeg izlaganja profesionalno izloženih lica, vršenja zdravstvenih pregleda profesionalno izloženih lica koja rade u zoni zračenja, dozimetrijskim ispitivanjima, kontroli radne sredine i mjerenja radi sprovođenja programa osiguranja i kontrole kvaliteta za izvore jonizujućeg zračenja, pribavljanja Rješenja o ispunjenosti propisanih uslova za korišćenje izvora jonizujućeg zračenja;
- podnio 4 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka na osnovu Zakona o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti;
- kontrolisao 40 isporuka prometa izvora jonizujućeg zračenja.

Po nalogu inspekcije u periodu 1.9.2013.-1.9.2015. godine izvršeno je ukupno 89.033 kontrola na radioaktivnost roba pri uvozu u saradnji sa D.O.O. "Centar za ekotoksikološka ispitivanja" i "Institutom za crnu metalurgiju" AD Nikšić.

Takođe su sprovedene inspekcijske kontrole tokom prikupljanja i transportovanja iskorišćenih radioaktivnih izvora, kao i tokom kondicioniranja iskorišćenih zatvorenih radioaktivnih izvora u skladištu radioaktivnog otpada.

Vezano za upravni postupak i mogućnost žalbe, kroz koje se, između ostalog, ogleda nezavisnost rada nadležne institucije, shodno Zakonu o upravnom postupku predviđeno je da svaki pojedinac ili organizacija čije je pravo povrijeđeno odlukom prvostepenog organa (u ovom slučaju Agencije za zaštitu životne sredine ili Uprave za inspekcijske poslove) može da izjavi žalbu drugostepenom organu (Ministarstvu održivog razvoja i turizma) u roku od 15 dana od dana odluke. Žalba je opšti pravni lijek za pokretanje drugostepenog upravnog postupka i predstavlja proces kontrole prvostepenog organa. Bez izjavljene žalbe ne može da se pokrene drugostepeni postupak, niti da se sprovodi

po službenoj dužnosti. Navedenim zakonom se uređuje opšti upravni postupak, i ukoliko posebnim propisima iz oblasti zaštite životne sredine nijesu regulisana ova pitanja, odredbe ovog zakona se primjenjuju u procesu donošenja odluka.

4.2 Član 8 Regulatorno tijelo

„1. Svaka ugovorna strana će osnovati ili imenovati regulatorno tijelo nadležno za sprovođenje zakonodavnog i regulatornog okvira iz člana 7. ove Konvencije, koje će imati odgovarajuća ovlašćenja, nadležnost i finansijska sredstva, kao i potrebno osoblje za izvršavanje svojih određenih zadataka.

2. Svaka ugovorna strana će preduzeti potrebne mjere da bi se osigurala djelotvorna podjela funkcija regulatornog tijela i funkcija bilo kojeg drugog tijela ili organizacije koja radi na unapređenju ili se bavi upotrebom nuklearne energije.“

Nacionalno regulatorno tijelo za radijacionu i nuklearnu sigurnost i bezbjednost i zaštitu od jonizujućeg zračenja je struktuirano u okviru Ministarstva održivog razvoja i turizma, Agencije za zaštitu životne sredine i Uprave za inspekcijske poslove. U slučaju akcidenata koji u zemlji mogu proizvesti vanredno stanje (vanrednu situaciju) nadležno je Ministarstvo unutrašnjih poslova, koje je formiralo Nacionalni koordinacioni tim. Jasna podjela nadležnosti data je u Uredbi o organizaciji i načinu rada državne uprave ("Sl. list Crne Gore", br. 005/12, 025/12, 044/12, 061/12, 020/13, 017/14, 006/15, 080/15, 035/16) koju je donijela Vlada Crne Gore. Međuinstucionalna saradnja uređena je Zakonom o državnoj upravi ("Sl. list Republike Crne Gore", br. 038/03, „Sl. list Crne Gore", br. 022/08, 042/11).

Shodno Uredbi o organizaciji i načinu rada državne uprave ("Sl. list Crne Gore", br. 005/12, 025/12, 044/12, 061/12, 020/13, 017/14, 006/15, 080/15, 035/16) Ministarstvo održivog razvoja i turizma, pored ostalih, vrši poslove uprave koji se odnose na kreiranje politika i zakonske regulative za sve aspekte zaštite od jonizujućeg zračenja i radijacione sigurnosti, kao i upravljanja radioaktivnim otpadom. Takođe, vodi politiku međunarodne saradnje, zaključivanja međunarodnih ugovora, praćenja međunarodnih standarda, pregovaranja, koordinacije i implementacije međunarodnih konvencija i sporazuma, praćenja procesa pristupanja Evropskoj uniji, harmonizaciji sa međunarodnim standardima, propisima i preporukama i dr.

Zakonom o životnoj sredini ("Sl. list Crne Gore", br. 48/08, 40/10, 27/14), Zakonom o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti („Sl. list Crne Gore“, br. 56/09, 58/09, 40/11) i Uredbom o organizaciji i načinu rada državne uprave ("Sl. list Crne Gore", br. 005/12, 025/12, 044/12, 061/12, 020/13, 017/14, 006/15, 080/15, 035/16) propisano je da stručne i sa njima povezane upravne poslove iz oblasti zaštite od jonizujućeg zračenja i radijacione sigurnosti vrši Agencija za zaštitu životne sredine (izdavanje dozvola, sistematsko ispitivanje radioaktivnosti u životnoj sredini, vođenje centralnog registra-baze podataka i dr.). Agencija za zaštitu životne sredine izdaje dozvole za promet izvora jonizujućih zračenja i radioaktivnih materijala, za obavljanje radijacione djelatnosti, za obavljanje privremene radijacione djelatnosti, dozvola za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada, kao i dozvole za pravna lica koja se bave poslovima zaštite od zračenja, a sve shodno Zakonu o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti („Sl. list Crne Gore“, br. 56/09, 58/09, 40/11).

U Ministarstvu unutrašnjih poslova postoji Direktorat za vanredne situacije, koji kroz djelokrug rada Odsjeka za upravljanje rizicima, sačinjava bazu podataka o opasnim materijama shodno odredbama Zakona o prevozu opasnih materija („Sl. list Crne Gore“ br. 33/14), kojim je definisano da Ministarstvo unutrašnjih poslova izdaje saglasnost za prevoz radioaktivnih materijala, koja se dostavlja Agenciji za zaštitu životne sredine radi izdavanja dozvole.

Donošenjem izmjena i dopuna Zakona o inspekcijskom nadzoru ("Sl. list Republike Crne Gore", br. 039/03, „Sl. list Crne Gore", br. 076/09, 057/11, 018/14, 011/15) osnovana je Uprava za inspekcijske poslove, u okviru koje se nalaze sve inspekcije uključujući i ekološku inspekciju, koja je nadležna inspekcija za sprovođenje odredbi iz Zakona o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti.

Pored navedenih institucija propise koji se odnose na trgovinu i kontrolu na osnovu Zakona o spoljnoj trgovini ("Sl. list Republike Crne Gore", br. 028/04, 037/07, „Sl. list Crne Gore", br. 073/10, 001/14, 014/14, 057/14), Zakona o kontroli izvoza robe dvostruke namjene ("Sl. list Crne Gore", br. 030/12), Zakona o spoljnoj trgovini naoružanjem i vojnom opremom ("Sl. list Crne Gore", br. 040/16) sprovode Ministarstvo ekonomije, Ministarstvo odbrane, Uprava policije i Uprava carina Crne Gore i nadležne inspekcijske službe.

U četiri nadležne institucije (Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Agencija za zaštitu životne sredine i Uprava za inspekcijske poslove) ukupno je na poslovima zaštite od jonizujućeg zračenja i radijacione sigurnosti zaposleno osam državnih službenika.

Pored dva zaposlena službenika (diplomirani fizičari) u Ministarstvu održivog razvoja i turizma u dijelu izrade pravnog okvira učestvuju i dva pravnika iz Direktorata za životnu sredinu, koji prate i ostale segmente životne sredine.

Sve gore navedene državne institucije, koje čine nacionalno regulatorno tijelo u oblasti radijacione i nuklearne sigurnosti i bezbjednosti i zaštite od jonizujućih zračenja, se finansiraju iz Budžeta Crne Gore, koji ima programski budžet, a u skladu sa Zakonom o budžetu i fiskalnoj odgovornosti („Sl. list Crne Gore", br. 020/14, 056/14).

Odlukom direktora Agencije za zaštitu životne sredine, 24.04.2012. godine, formiran je Savjetodavni odbor za zaštitu od jonizujućeg zračenja i radijacionu sigurnost, kao stručno i savjetodavno tijelo. Pravilnikom o radu Savjetodavni odbor daje: preporuke o postupku izdavanja dozvola za poslove obavljanja zaštite od jonizujućih zračenja; mišljenje na zakonska i podzakonska akta; mišljenje u vezi sa medicinskim izlaganjima jonizujućim zračenjima; preporuke za sistematizaciju radnih mjesta iz oblasti zaštite od zračenja; mišljenje o potrebnim obukama i usavršavanju kadrova iz oblasti zaštite od jonizujućih zračenja; mišljenje pri izdavanju složenijih dozvola kod kojih je potrebna posebna analiza sigurnosti; mišljenje na program sistematskog ispitivanja radioaktivnosti u životnoj sredini; mišljenje u vezi sa međunarodnim konvencijama iz oblasti zaštite od jonizujućih zračenja i radijacione sigurnosti; i savjetuje direktora Agencije za zaštitu životne sredine u slučaju vanrednih situacija. Savjetodavni odbor ima pet (5) članova iz različitih polja praktičnih aktivnosti koje su vezane za korišćenje izvora jonizujućeg zračenja. Od osnivanja do danas održano je pet sjednica Savjetodavnog odbora.

Nacionalno regulatorno tijelo u oblasti radijacione i nuklearne sigurnosti i bezbjednosti i zaštite od jonizujućih zračenja ima autonomiju u izvršavanju svojih zadataka. Poslovi sve četiri nadležne institucije podijeljene su u skladu sa Uredbom o organizaciji i načinu rada državne uprave, kao i kroz matične zakone o zaštiti od jonizujućih zračenja i radijacionoj sigurnosti, inspekcijskom nadzoru, prevozu opasnih materija, i zaštiti i spašavanju.

Što se tiče nezavisnosti regulatornih tijela, ukazujemo da u skladu sa članom 50 Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave nadzor nad zakonitošću i cjelishodnošću rada organa uprave vrše ministarstva (u ovom slučaju nadzor nad Agencijom za zaštitu životne sredine vrši Ministarstvo održivog razvoja i turizma). U vršenju nadzora Ministarstvo: obustavlja akte koji su donijeti van upravnog postupka kad su u suprotnosti sa zakonom i drugim propisom i predlaže Vladi da ih ukine ili poništi; daje predlog za imenovanje i razrješenje starješine samostalnog organa uprave nad čijim radom vrši nadzor; zahtijeva izvještaje i obavještenja o pojedinim pitanjima iz djelokruga organa uprave; daje stručna uputstva, objašnjenja, instrukcije i savjete za primjenu propisa iz nadležnosti organa uprave; povodom izvještaja o radu samostalnih organa uprave daje ocjenu stanja; određuje pojedine zadatke organu uprave; ukazuje na slabosti i nezakonitosti u radu organa uprave i daje predloge za njihovo prevazilaženje; upozorava organ uprave o uočenim nepravilnostima u radu, inicira ukidanje organa uprave nad čijim radom vrši nadzor i vrši drugu kontrolu rada i postupanja organa uprave, u skladu sa propisima.

Takođe, u skladu sa članom 50 Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave nadzor nad zakonitošću i cjelishodnošću rada i zakonitošću upravnih akata za pojedine upravne oblasti iz okvira nadležnosti **Uprave za inspekcijske poslove** vrše ministarstva nadležna za određenu upravnu oblast (nad upravnim aktima ekološke inspekcija nadzor vrši Ministarstvo održivog razvoja i turizma).

Nadzor nad koordiniranim radom inspekcija Uprave za inspekcijske poslove vrši Vlada, preko Ministarstva ekonomije.

Vezano za uticaj, na primjer kontrole budžeta, uspostavljeni su mehanizmi putem kojih se kontroliše potrošnja odobrenog godišnjeg budžeta, prije svega kroz Zakon o budžetu i fiskalnoj odgovornosti, Zakon o javnim nabavkama, kao i kroz sistem inspekcija Državne revizorske institucije koja kontroliše sve potrošačke jedinice. Takođe, mehanizmi kontrole su uspostavljeni i posebno u okviru svake institucije u kojima postoji unutrašnja revizorska kontrola.

U okviru **Programa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2016 – 2018**, koji je Vlada Crne Gore usvojila na sjednici održanoj 21.01.2016. godine, planirano je jačanje administrativnih kapaciteta za sve nadležne institucije u ovoj oblasti, u okviru pregovaračkog Poglavlja 15-Energetika. Pored kvantitativnog jačanja administrativnih kapaciteta kontinuirano se radi na kvalitativnom jačanju i stalnom unapređenju administrativnih kapaciteta u Crnoj Gori, kao i na unapređenju kapaciteta profesionalno izloženih lica.

Što se tiče obaveze izvještavanja, nadležne institucije jednom godišnje izvještavaju Vladu Crne Gore o svom radu u svim oblastima za koje su zadužene i svi dokumenti su javni.

3.3 Član 15 Zaštita od zračenja

„Svaka ugovorna strana će preduzeti potrebne mjere kako bi u svim djelovima radnog postupka izlaganje radnika i stanovništva zračenju koje uzrokuje nuklearno postrojenje održavala na najnižem mogućem nivou, kao i to da se nijedna osoba ne izlaže dozama zračenja većim od graničnih propisanih doza utvrđenih u domaćem pravu.“

Primarna odgovornost za obavljanje radijacione djelatnosti uključujući i upravljanje radioaktivnim otpadom ostaje na nosiocu dozvole za obavljanje radijacione djelatnosti i nosiocu dozvole za upravljanje skladištem za radioaktivnog otpada, u skladu sa odredbama *Zakona o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti* ("Sl. list Crne Gore", br. 56/09, 58/09, 40/11).

Članom 4 *Zakona o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti* ("Sl. list Crne Gore", br. 56/09, 58/09, 40/11) uređeni su osnovni principi, koji se primjenjuju u obavljanju radijacione djelatnosti. Osnovnim principom **opravdanost primjene** uređuje se da svaka radijaciona djelatnost treba da bude planirana i sprovedena tako da korišćenje izvora jonizujućeg zračenja daje veću korist od ukupne štete. Principom **optimizacije zaštite od jonizujućeg zračenja uređeno je da** svaka radijaciona djelatnost mora biti izvedena tako da izloženost jonizujućem zračenju bude onoliko niska koliko je to objektivno moguće postići, s obzirom na ekonomske i društvene faktore, dok je principom, koji se odnosi na **ograničavanje individualnog izlaganja, uređeno da se** radijaciona djelatnost mora planirati tako da izlaganja pojedinaca budu uvijek ispod propisanih granica. U okviru člana 8 Zakona definisane su mjere zaštite od jonizujućeg zračenja radi zaštite života i zdravlja ljudi i zaštite životne sredine od štetnog dejstva jonizujućeg zračenja, dok su članovima 11 i 12 istog Zakona uređena mjerenja radi procjena izlaganja jonizujućim zračenjima i granice izlaganja, kako za profesionalno izložena lica, lica na školovanju i naučno istraživačkom radu, tako i za stanovništvo.

Ograničenja u smislu izlaganja profesionalno izloženih lica i stanovništva su detaljnije dati u nekoliko podzakonskih akata od kojih su najznačajniji: *Pravilnik o granicama izlaganja jonizujućim zračenjima* ("Sl. list SRJ", br. 32/98) i *Pravilnik o granicama radioaktivne kontaminacije životne sredine i o načinu sprovođenja dekontaminacije* ("Sl. list SRJ", br. 9/99). Ovi pravilnici su usaglašeni sa ICRP 60 preporukom Međunarodne komisije za zaštitu od jonizujućih zračenja u smislu da je granica efektivne doze za pojedinca iz populacije 1 mSv/godišnje a za profesionalno izložena lica 20 mSv/godišnje. Dodatni mehanizmi zaštite su interni operativni nivoi koje može da uspostavi nosilac dozvole za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada kojima će se obezbijediti, primjera radi, da granica efektivne doze za profesionalno izložena lica za zaposlene u skladištu radioaktivnog otpada bude manja od propisanih 20 mSv/godišnje. Slično je i za ograničenja koja važe za pojedince iz populacije i na ovaj način se obezbjeđuje da nijedna osoba u normalnim okolnostima ne bude izložena dozama zračenja koje prelaze nacionalna ograničenja koja su u skladu sa međunarodno prihvaćenim normama za zaštitu od zračenja.

Nosioci dozvola za obavljanje radijacione djelatnosti, koji posjeduju radioaktivne izvore ili radioaktivni otpad u spremištu, ove aktivnosti obavljaju na osnovu izdate dozvole i u obavezi su da poštuju odredbe *Zakona o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti* ("Sl. list Crne Gore", br. 56/09, 58/09, 40/11), podzakonska akta i nalaze redovnih inspeksijskih kontrola (nadzora). Ovo uključuje čuvanje izvora u sigurnim i

bezbjednim uslovima, čime se osigurava da su doze za radnike i stanovništvo ispod propisanih granica (što je u skladu sa preporukama Međunarodne komisije za zaštitu od jonizujućeg zračenja - ICRP i direktivama EU).

Granice ispuštanja radi održavanja izlaganja zračenju na najnižem razumnom mogućem nivou date su u pravilnicima iz 2011. godine, koji uređuju pitanja upravljanja radioaktivnim otpadom.

Kada je u pitanju skladište radioaktivnog otpada važno je istaći da je u skladu sa odredbama Pravilnika o bližim uslovima za dobijanje dozvole za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada D.O.O. „Centar za ekotoksikološka ispitivanja“ -CETI bio u obavezi da dostavi, između ostalog, Izvještaj o rezultatima monitoringa radioaktivnosti prije početka rada skladišta, uz uslov da monitoring radioaktivnosti sprovede firma van Crne Gore. Ovakav zahtjev Agencije za zaštitu životne sredine bazira se na činjenici da je Crnoj Gori samo CETI ovlašćen da sprovodi monitoring radioaktivnosti.

Shodno članu 9 Zakona o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti („Sl. list Crne Gore“, broj 56/09, 58/09, 40/11), Agencija za zaštitu životne sredine priprema predlog godišnjeg Programa sistematskog ispitivanja radioaktivnosti u životnoj sredini, koji na predlog Ministarstva održivog razvoja i turizma, usvaja Vlada Crne Gore. Program sistematskog ispitivanja radioaktivnosti u životnoj sredini, koji se sprovodi od 1999. godine, vrši se radi utvrđivanja prisustva radionuklida u životnoj sredini i procjene nivoa izlaganja stanovništva jonizujućem zračenju i to u normalnim uslovima, i u slučaju sumnje na radijacioni udes i u toku radijacionog udesa.

Program se vrši u skladu sa Zakonom o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti („Sl. list Crne Gore“, br. 56/09, 58/09, 40/11), Odlukom o sistematskom ispitivanju sadržaja radionuklida u životnoj sredini („Sl. list SRJ“, br. 45/97), Pravilnikom o granicama radioaktivne kontaminacije životne sredine i načinu sprovođenja dekontaminacije („Sl. list SRJ“, br. 9/99), Pravilnikom o granicama izlaganja jonizujućem zračenju („Sl. list SRJ“, br. 32/98), Pravilnikom o uslovima koje moraju ispunjavati pravna lica za vršenje sistematskog ispitivanja sadržaja radionuklida u životnoj sredini („Sl. list SRJ“, br. 32/98) i Pravilnikom o interventnim i izvedenim interventnim nivoima i merama za zaštitu stanovništva, domaćih životinja i poljoprivrede (veterinarstvo, biljna proizvodnja i vodoprivreda) u vanrednom događaju („Sl. list SRJ“, br. 18/92 i „Sl. list SCG“, br. 1/2003 - Ustavna povelja). Sistematsko ispitivanje radionuklida vrši se u: vazduhu, zemljištu, rijekama, jezerima i moru, čvrstim i tečnim padavinama, građevinskom materijalu, vodi za piće, životnim namirnicama i stočnoj hrani, predmetima opšte upotrebe. Osim toga mjeri se i jačina apsorbirane doze gama (γ) zračenja u vazduhu i vrši se ispitivanje nivoa izlaganja radonu u boravišnim prostorijama. Metode mjerenja specifičnih aktivnosti radionuklida u uzorcima iz životne sredine su : gama (γ) spektrometrija, mjerenje ukupno alfa (α) i beta (β) gasnim proporcionalnim brojačem i mjerenje Sr-90 radiohemijskom separacijom tečnim scintilacionim brojačem koji su u skladu sa važećim metodama i preporukama Međunarodne agencije za atomsku energiju. Programom sistematskog ispitivanja radioaktivnosti u životnoj sredini utvrđuju se mjesta, vremenski intervali, vrste i načini sistematskog ispitivanja radioaktivnosti u životnoj sredini. Kako je u slučaju sumnje na radijacioni udes i u toku radijacionog udesa nemoguće isplanirati mjesta, vremenske intervale, vrste i načine sistematskog ispitivanja radioaktivnosti u životnoj sredini, to se u ovom slučaju samo planiraju određena finansijska sredstva za vanredni monitoring radioaktivnosti.

Troškovi sprovođenja monitoringa radioaktivnosti (redovnog i vanrednog) i procjene nivoa izlaganja stanovništva jonizujućem zračenju obezbjeđuju se iz budžeta Crne Gore.

Pravno lice, koje Agencija za zaštitu životne sredine odabere putem javno raspisanog tendera u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama ("Sl. list Crne Gore", br. 042/11, 057/14, 028/15) realizuje Program sistematskog ispitivanja radioaktivnosti u životnoj sredini i dužno je da dostavi Agenciji do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu Izvještaj o monitoringu radioaktivnosti u životnoj sredini. U slučaju radijacionog udesa pravno lice je dužno da odmah obavijesti Agenciju. Nakon toga Agencija za zaštitu životne sredine priprema objedinjenu Informaciju o stanju životne sredine sa Predlogom mjera za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu sa Akcionim planom, koja uključuje i ostale segmente životne sredine, koju na predlog Ministarstva održivog razvoja i turizma, usvaja Vlada Crne Gore. Na osnovu Zaključka Vlade Crne Gore Ministarstvo održivog razvoja i turizma informiše Vladu o realizovanim aktivnostima iz pomenutog plana.

Koncentracija analiziranih radionuklida u svim segmentima životne sredine, kao i u hrani i vodi za piće u izvještajnom periodu kretala se u okviru propisanih granica. Osim toga, na teritoriji Crne Gore, a ni van njenih granica, nije bilo nuklearnih/radioloških akcidenata/incidenata koji su mogli ugroziti stanovništvo i stoga se zaključuje da stanovništvo Crne Gore nije bilo prekomjerno radiološki opterećeno.

Jedan od značajnih predloga mjera i zaključaka godišnjeg Izvještaja o monitoringu radioaktivnosti u životnoj sredini odnosi se na problem povećane koncentracije gasa radona u boravišnim i radnim prostorima i na naglašenost važnosti izrade kompletne radonske mape Crne Gore. S tim u vezi Crna Gora implementira u saradnji sa Međunarodnom agencijom za atomsku energiju dva nacionalna projekta, koji za cilj imaju završetak radonske mape, procjenu efektivne doze od radona i nadogradnju horizontalnog sistema zaštite od radona (izrada novih i unapređenje postojećih propisa, izrada Strategije zaštite od radona, formiranje Tima za mitigaciju radona, ovlašćivanje pravnih lica koja se mogu baviti mjerenjem koncentracije radona, jačanje nadležnih institucija, opremanje institucija, formiranje kalibracione laboratorije za uređaje kojima se mjeri koncentracija radona i dr.

3.4 Član 16 Pripremljenost za hitne slučajeve

„ 1. Svaka ugovorna strana će osigurati postojanje planova za djelovanje u hitnim slučajevima koji se rutinski ispituju za nuklearna postrojenja i koji pokrivaju aktivnosti koje u hitnom slučaju treba preduzeti. Za bilo koje novo nuklearno postrojenje takvi se planovi moraju unaprijed pripremiti i provjeriti prije no što se počne sa radom iznad niskih energetske nivoa koje je odobrilo regulatorno tijelo.

2. Svaka ugovorna strana će preduzeti potrebne mjere da stanovništvo i nadležna državna tijela u bližoj okolini nuklearnog postrojenja, ako su pod mogućim uticajem radiološke opasnosti, dobiju odgovarajuće informacije za djelovanje u hitnom slučaju.

3. Ugovorne strane koje nemaju nuklearno postrojenje na sopstvenoj teritoriji, a pod mogućim su uticajem radiološke opasnosti zbog nuklearnog postrojenja u susjednoj državi, preduzeće potrebne mjere za pripremanje i provjeru planova djelovanja na svom području u hitnom slučaju.“

4.4.1 Član 16 (1) Planovi i programi za djelovanje u hitnim slučajevima

Kada je riječ o slučaju radijacionog udesa koji može proizvesti vanredno stanje Vlada Crne Gore je usvojila Nacionalnu strategiju za vanredne situacije 2006. godine, a potom je Skupština Crne Gore donijela i Zakon o zaštiti i spašavanju ("Sl. list Crne Gore", br. 13/07, 05/08, 86/09 i 32/11). Na osnovu Zakona o zaštiti i spašavanju Planovi za zaštitu i spašavanje izrađuju se na tri nivoa: nacionalni, opštinski i preduzetni. Nosioci dozvola za obavljanje radijacione djelatnosti i dozvole za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada, u skladu sa odredbama Zakona o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti ("Sl. list Crne Gore", br. 56/09, 58/09, 40/11) (član 22), moraju imati odgovarajuće planove za djelovanje u slučaju vanredne situacije na lokaciji i, ako je to potrebno, izvan nje. Plan za djelovanje u slučaju radijacionog udesa koji može proizvesti vanredno stanje, usklađen sa metodologijom o zaštiti i spašavanju i Nacionalnim planom za djelovanje u slučaju radijacionog udesa, izrađuje podnosilac zahtjeva za dobijanje dozvole za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada na osnovu propisa kojima se uređuje zaštita i spašavanje (čl 34 i 35 Zakona o zaštiti i spašavanju). Saglasnost na planove izdaje Direktorat za vanredne situacije Ministarstva unutrašnjih poslova, koji se prilaže Agenciji za zaštitu životne sredine radi izdavanja dozvole. Nacionalni plan za djelovanje u slučaju radijacionog udesa donijelo je Ministarstvo unutrašnjih poslova u martu 2010. godine, čijom izradom je u saradnji sa svim relevantnim institucijama koordinirao Direktorat za vanredne situacije Ministarstva unutrašnjih poslova. Ovaj plan je donešen u skladu sa metodologijom i preporukama MAAE. U toku 2012. godine izvršena je revizija Nacionalnog plana uz podršku eksperata Međunarodne agencije za atomsku energiju - MAAE. Cilj expertske misije bio je da se Nacionalni plan ocijeni, integriše i unaprijedi u postojeću nacionalnu infrastrukturu. Integrisani su i sigurnosni standardi MAAE serije GS-G-2, a izvršen je i pregled, kako lokalnih, tako i nacionalnih aranžmana pripremljenosti za odgovor u slučaju radijacionog udesa. Nacionalni plan za djelovanje u slučaju radijacionog udesa pruža dobar uvid pripremljenosti i odgovora za sve aspekte izazvane vanrednim situacijama usljed prekomjernog zračenja. Ovaj plan zajedno sa ostalim planovima za zaštitu i spašavanje, ažurira se najnovijim događajima i saznanjima, jednom godišnje. Nacionalni plan za djelovanje u slučaju radijacionog udesa ima za cilj sagledavanje postojećih i budućih radijacionih i nuklearnih rizika, uspostavljanje koncepta organizovanog djelovanja državnih i drugih institucija u slučaju radijacionog i nuklearnog udesa, sprječavanje udesa preventivnim djelovanjem, ublažavanje posljedica, kao i razvoj pripremljenosti odgovarajućih državnih kapaciteta i cijele društvene zajednice u slučajevima njihovog događanja u neposrednijoj i daljoj budućnosti. U državi, odgovori na nacionalnom i lokalnom nivou moraju biti u potpunosti usaglašeni, i takođe moraju biti u skladu sa međunarodnim standardima. Nacionalni plan se odnosi na evidentne, kao i potencijalno moguće radijacione rizike. Planom su obuhvaćene sljedeće kategorije prijetnji:

- **Prijetnje III kategorije** su događaji unutar postrojenja (tj. postrojenja kod kojih situacija u samom postrojenju zahtijeva hitnu preventivnu akciju u samom postrojenju, ali takav događaj ne može prouzrokovati značajnije negativne efekte van postrojenja, a između ostalog riječ je o postrojenjima (uređajima) kod kojih u slučaju gubitka zaštite spoljašnja doza preko 100 mGy/h na udaljenosti od 1m);
- **Prijetnje IV kategorije** (npr. spoljašnja doza preko 100 mGy/h na udaljenosti od 1m, događaji koji mogu zahtijevati sprovođenje zaštitnih mjera i aktivnosti na nepredvidivoj lokaciji, posebno pri transportu i premještanju opasnih izvora, kao

što su radiografski izvori, sateliti sa opasnim izvorima, postrojenja za preradu otpadnog željeza, granični prelazi, izvori koji se koriste u mjerno procesnoj tehnici);

- **Prijetnje V kategorije** (npr. široko rasprostranjena kontaminacija izvedena iz kategorije I ili II, postrojenja iz inostranstva.

Nacionalni plan, takođe, sadrži odredbe kojima se daje mogućnost za ekspertsku pomoć ugroženim institucijama-organizacijama. Događaji od posebnog interesa, koje opisuje Nacionalni plan su, takođe, svi oni događaji koji se odnose na plovila na nuklearni pogon ili na detonacije uređaja za širenje radioaktivnosti – prljave bombe (RDD).

Važno je istaći da je u Crnoj Gori uspostavljen operativno-komunikacioni centar 112 (broj za hitne intervencije), čiji službenici koriste propisane standardne operativne procedure (SOP).

Odredbom člana 35 Zakona o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti ("Sl. list Crne Gore", br. 56/09, 58/09, 40/11) utvrđuje se obaveza uspostavljanja sistema rane najave radi ranog otkrivanja radijacionog udesa koji može proizvesti vanredno stanje, koji ugrožava ili može ugroziti teritoriju Crne Gore na osnovu pomenutog Nacionalnog plana (član 36 stav 1). Do 2016. godine u Crnoj Gori nije postojao adekvatan sistem rane najave. S tim u vezi, Crna Gora je aplicirala sa nacionalnim projektom u okviru IPA fondova Evropske unije i nalazi se u finalnoj fazi implementacije nacionalnog projekta „Jačanje zaštite od zračenja i nuklearne sigurnosti u Crnoj Gori kroz unapređenje kapaciteta JU „Centar za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore“, vezano za uspostavljanje mreže šest stanica za 24-časovno mjerenje ambijentalne doze gama zračenja u vazduhu (GDR). Naime, u periodu od 4. do 8. jula 2016. godine instalirana je mreža od šest GDR stanica na teritoriji opština: Pljevlja, Nikšić, Berane, Herceg Novi, Bar i na teritoriji Glavnog grada Podgorica, za koje je Agencija za zaštitu životne sredine prethodno odobrila odgovarajuće lokacije, u saradnji sa predstavnicima opština, Glavnim gradom Podgorica i Zavodom za hidrometeorologiju i seizmologiju.

Ministarstvo unutrašnjih poslova, Direktorat za vanredne situacije, potpisao je ugovor za pristup ARGOS Konzorcijumu i postao 11. član. Korisnici ARGOS-a su nacionalne organizacije zadužene za upravljanje u slučaju vanrednih situacija. ARGOS predstavlja pored ostalog i sistem za rano upozoravanje od radijacionog hazarda, a koristi se i za podršku odlučivanju u slučaju odgovora na nesreće. Misija ARGOS-a jeste da podrži organizacije za vanredne situacije kako bi donjele najbolje odluke u slučaju CBRN (hemijskog, biološkog, radiološko/nuklearnog) akcidenta. To znači da na bazi osnovnih meteoroloških podataka i podataka o hemijskom, biološkom, radiološkom/nuklearnom (HBRN) akcidentu ARGOS može da prognozira i prikaže sliku oblasti koje će vjerovatno biti zagađene, kao i zagađenost i koncentraciju relevantnih elemenata u vazduhu.

Ministarstvo unutrašnjih poslova, Agencija za zaštitu životne sredine, Uprava za inspeksijske poslove i D.O.O. „Centar za ekotoksikološka ispitivanja“ - CETI učestvuju u brojnim projektima Međunarodne agencije za atomsku energiju. Predstavници Direktorata za vanredne situacije Ministarstva unutrašnjih poslova učestvuju u evropskoj inicijativi „Centra za odlično upravljanje u slučaju katastrofa prouzrokovanih CBRN hazardima - „Centre of Excellence“- CoE pod pokroviteljstvom Međuregionalnog istraživačkog instituta Ujedinjenih nacija za kriminal i pravosuđe (UNICRI) i Evropske komisije. U okviru pomenute saradnje prezentovan je HBRN koncept, prijetnje, rizici i ciljevi; biološki, hemijski, radiološki i nuklearni agensi i oružje, osobine, efekti,

proizvodnja i distribucija, kao i neširenje i suzbijanje HBRN rizika. Izvedena je i štabna vježba na nacionalnom nivou, procjena rizika, identifikacija rizika i mjere na ublažavanju rizika, kao i odgovor na akcident.

Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj 12.05.2016. razmotrila i donijela Nacionalni akcioni plan za zaštitu od hemijskih, bioloških, radioloških i nuklearnih prijetnji i rizika (HBRN) za period 2016-2020, čiju je izradu koordiniralo Ministarstvo unutrašnjih poslova. U okviru koordinisanih napora na svođenju HBRN rizika na minimum, ovaj Nacionalni akcioni plan pokušava da obezbijedi da izgradnja kapaciteta unutar zemlje čini dio koordinirane i održive strategije, kojom se konsoliduju postojeći napor, te obezbjeđuje jedinstvena nacionalna vizija za ublažavanje HBRN rizika. U tom smislu, Nacionalni akcioni plan daje osnovu za razradu projekata za jačanje sposobnosti za ublažavanje HBRN rizika i pomaže u integrisanju aktivnosti različitih nacionalnih donatora putem jednog koherentnog plana.

Važno je istaći da je u toku pregovaračkog procesa Crne Gore sa Evropskom unijom otvoreno pregovaračko Poglavlje 31- Vanjska bezbjednosna i odbrambena politika, u okviru kojeg se nalazi podoblast Oružje za masovno uništenje. Takođe, u III kvartalu 2016. godine, Vlada Crne Gore razmatraće Predlog nacionalne strategije za neproliferaciju oružja za masovno uništenje, čiju je izradu sa nadležnim institucijama koordiniralo Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija.

Posvećenost Crne Gore neširenju oružja za masovno uništenje potvrđena je njenim učešćem u glavnim međunarodnim ugovorima koji se odnose na ovu oblast, kao i kroz njeno djelovanje na multilateralnom, regionalnom i bilateralnom planu. Zakonodavni i strateški okvir Crne Gore ovu materiju prepoznaju, a svaki pokušaj širenja ove vrste oružja zabranjuju i sankcionišu.

Strategijom nacionalne bezbjednosti Crne Gore definisani su i klasifikovani: nacionalni (bezbjednosni) interesi i ciljevi; bezbjednosni izazovi, rizici i prijetnje kao i misije sistema bezbjednosti Crne Gore (odbrana, održavanje i unapređivanje unutrašnje bezbjednosti, upravljanje vanrednim situacijama, učešće u međunarodnim mirovnim i humanitarnim operacijama pod vođstvom UN, NATO i EU), kao i struktura sistema bezbjednosti. U skladu sa ovim dokumentom izvršena je i klasifikacija izazova, rizika i prijetnji u koje spadaju ilegalna trgovina narkoticima, oružjem, hemijskim, biološkim i nuklearno-radiološkim sredstvima, terorizam, ilegalna trgovina i proliferacija oružja za masovno uništenje. Takođe, shodno Strategiji odbrane, Crna Gora je odlučna da se suprotstavlja terorizmu i da ne posjeduje i ne razvija oružje za masovno uništavanje i da aktivno učestvuje u sprječavanju njegovog širenja.

Crna Gora je članica svih glavnih međunarodnih sporazuma na planu neširenja oružja za masovno uništenje i to: Ugovora o neširenju nuklearnog oružja (NPT), Ugovora o zabrani nuklearnih proba (CTBT), Konvencije o zabrani hemijskog oružja (CWC), Konvencije o zabrani biološkog oružja (BWC).

U skladu sa Zaključkom Vlade Crne Gore br. 03-7056/6 i Odlukom Vlade Crne Gore, osnovan je Nacionalni tim za sprovođenje Konvencije o zabrani razvoja, proizvodnje, skladištenja i upotrebe hemijskog oružja i njegovom uništavanju, od 28. jula 2011. godine, kojeg je Vlada Crne Gore, između ostalog, zadužila da izradi Nacionalni akcioni plan za sprovođenje rezolucije Savjeta bezbjednosti 1540. Akcioni plan za sprovođenje rezolucije Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija 1540 (2014-2018) i Izvještaj o sprovođenju rezolucije Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija 1540 usvojeni su na sjednici Vlade Crne Gore od 08.05.2014. godine. Usvajanjem Rezolucije Savjeta bezbjednosti UN 1540 Crna Gora u potpunosti podržava međunarodne napore

neproliferacije oružja za masovno uništenje i prepozna je značaj jačanja zakonodavnog okvira, institucija i tehničkih kapaciteta neophodnih za zaštitu od HBRN rizika.

Za pripadnike službi koje obezbjeđuju prvi odgovor na nesreće izrađen je **Vodič za postupanje u slučaju udesa sa opasnim materijama**¹. Uputstva koja su data u Vodiču obuhvataju liste opasnih materija iz najnovijih preporuka Ujedinjenih nacija, kao i iz drugih nacionalnih i međunarodnih propisa. Vodič je prvenstveno namijenjen, kao pomoć onima koji prvi stižu na mjesto udesa kako bi brzo identifikovali specifične opasnosti, koje prijete od određenih supstanci i zaštitili sebe i ostale građane tokom početne faze incidenta. Takođe, Uputstva daju opšte informacije o mjerama javne bezbjednosti u konkretnoj situaciji, kao i informacije u vezi hitne izolacije na mjestu incidenta. Tu su navedene i posebne mjere predostrožnosti u slučaju incidenata sa požarom, isticanjem ili izlaganjem hemijskim ili radioaktivnim materijama. Potpisanim sporazumima u oblasti zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih katastrofa značajno se doprinosi i olakšava saradnja sa državama u regionu i šire, u slučaju nastanka katastrofa.

Skupština Crne Gore je u martu 2015. godine donijela Zakon o potvrđivanju Sporazuma između Crne Gore i Evropske unije o učešću Crne Gore u mehanizmu za civilnu zaštitu Evropske unije ("Službeni list Crne Gore - Međunarodni ugovori", br. 003/15 od 26.03.2015). Generalni direktor Direktorata za vanredne situacije potpisao je Sporazum o pristupanju Crne Gore Mehanizmu civilne zaštite 20.09.2014. godine u Rimu, čime je Crna Gora postala 32. članica Mehanizma za civilnu zaštitu. Glavni cilj ovog sporazuma je da se olakša saradnja u oblasti civilne zaštite u slučaju nastanka prirodnih, tehničko-tehnoloških i drugih rizika koji izazivaju vanredne situacije velikih razmjera. Saradnja omogućava: lakšu razmjenu informacija između nadležnih organa Crne Gore i Evropske unije; pojednostavljenje procedura traženja i primanja pomoći u slučaju događanja različitih hazarda; logističku podršku u dobijanju informacija o ljudskim i materijalnim resursima, uključujući angažovanje dodatnih prevoznih sredstava potrebnih za osiguravanje brzog reagovanja u vanrednim situacijama većih razmjera i dr.

Jedna od najznačajnijih aktivnosti Ministarstva unutrašnjih poslova-Direktorata za vanredne situacije u izvještajnom periodu je **uspostavljanje Nacionalne platforme za smanjenje rizika od katastrofa**, kao stalnog foruma za razmjenu mišljenja, iznošenje stavova, predloga i dostignuća koji doprinose smanjenju rizika od katastrofa u svim područjima ljudskog djelovanja. Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj 9.10.2014. godine donijela **Odluku o obrazovanju Odbora za smanjenje rizika od katastrofa**, („Sl. list Crne Gore“, broj 49/14 od 20. novembra 2014. godine). **Odbor za smanjenje rizika od katastrofa** čini 17 članova, na način da su obuhvaćene sve relevantne oblasti. Zadatak Odbora je da:

- prati, proučava i utvrđuje dostignuća i daje preporuke radi doprinosa smanjenju rizika od katastrofa;
- priprema stručnu osnovu za dijalog svih subjekata radi dostizanja najkvalitetnijeg odgovora na prijetnje i rizike od katastrofa;
- podstiče i razvija saradnju sa naučnim institucijama i drugim subjektima uključenim u djelovanje na smanjenju rizika od katastrofa.

¹ Shodno članu 37 Zakona o zaštiti i spašavanju Direktorat za vanredne situacije Ministarstva unutrašnjih poslova utvrđuje programe za opremanje i razvoj sistema zaštite i spašavanja u Crnoj Gori, daje uputstva za upravljanje u zaštiti i spašavanju i predlaže mjere učesnicima zaštite i spašavanja.

Prva konferencija za uspostavljanje Nacionalne platforme održana je 16.12.2014 u organizaciji Inicijative za pripremljenost i prevenciju katastrofa u Jugoistočnoj Evropi (DPPI SEE). Na konferenciji je predstavljen Zbornik radova koji predstavlja stručnu osnovu za realno sagledavanje pitanja smanjenja rizika od katastrofa, odnosno putokaz za plansko i kontinuirano djelovanje u narednom periodu, kako na nacionalnom, tako i na lokalnom nivou. U oblasti radijacione i nuklearne sigurnosti predstavljeni su radovi predstavnika D.O.O. „Centar za ekotoksikološka ispitivanja“ i Agencije za zaštitu životne sredine **„Problemi kontrole izvora jonizujućih zračenja, visoko rizičnih – potencijalno kontaminiranih roba i sprječavanje nedozvoljenog transporta radioaktivnog i nuklearnog materijala u Crnoj Gori“**, kao i **„Smanjenje rizika od radijacije“** predstavnika Ministarstva unutrašnjih poslova-Direktorata za vanredne situacije. Zaključeno je da granice i teritorija Crne Gore treba da se dodatno obezbijede sa stanovišta prometa i nelegalne trgovine različitih oblika radioaktivnog i nuklearnog materijala. Takođe, iako službenici granične policije i carine posjeduju značajna tehnička sredstva, zaključeno je da je potrebno da se koriste sistematski, da je neophodno instalirati portal detektore za robni i putnički saobraćaj i da je neophodno krenuti u proces osposobljavanja i opremanja tima za prvi odgovor, po ugledu na države koje imaju adekvatne sisteme odgovora na hemijski, biološki, radijacioni i nuklearni hazard (HBRN). **Druga Konferencija Nacionalne platforme za smanjenje rizika od katastrofa** održana je 26.11.2015. godine, a **Treća Konferencija Nacionalne platforme za smanjenje rizika od katastrofa** održana je 23.06.2016. godine.

4.4.2 Član 16 (2) Informisanje stanovništva i država u okruženju

Iako Crna Gora nema nuklearnih instalacija postoji uspostavljen sistem za informisanje javnosti i susjednih država u slučaju nuklearnog akcidenta. Detaljan opis odgovornosti i način rukovođenja dat je u Nacionalnom planu za djelovanje u slučaju radijacionog udesa.

Takođe, kao strana ugovornica Konvencije o procjeni uticaja na životnu sredinu u prekograničnom kontekstu (ESPOO konvencija) i Protokola o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu u prekograničnom kontekstu (SEA protokol) i Konvencije o dostupnosti informacija, učesću javnosti u donošenju odluka i prava na pravnu zaštitu u pitanjima životne sredine (Aarhuska konvencija) Crna Gora razmjenjuje informacije sa susjednim državama čije instalacije mogu imati uticaj na životnu sredinu u prekograničnom kontekstu.

Što se tiče međunarodno pravnih instrumenata u ovoj oblasti, važno je istaći da je Crna Gora ugovorna strana Konvencije o ranom obaveštavanju o nuklearnim nesrećama („Sl. list SRJ-Međunarodni ugovori“, br. 015/89-3) i Konvencije o pružanju pomoći u slučaju nuklearnog incidenta ili radiološke opasnosti („Sl. list SRJ-Međunarodni ugovori“, br. 004/91-29). Takođe, Crna Gora učestvuje sa svojim predstavnicima u platformama Međunarodne skale nuklearnih događaja (INES) i Unificiranog sistema za razmjenu informacija, incidenata i hitnih slučajeva za ranu najavu incidenata koji uključuju radioaktivne izvore sa potencijalnim prekograničnim uticajima (USIE).

Crna Gora je od 2006. godine članica baze podataka o incidentima i nedozvoljenom prometu nuklearnog i radioaktivnog materijala (ITDB).

U toku 2015. godine upućena je inicijativa za zaključivanje sporazuma o bilateralnoj saradnji sa Republikom Bugarskom, Turskom, Francuskom i pripremljen je Nacrt Sporazuma između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Rumunije o saradnji u oblasti

vanrednih situacija. Podsjećamo da su izrađeni sporazumi o saradnji i pomoći u slučaju prirodnih i drugih katastrofa između Crne Gore i Republike Albanije, kao i Vlade Crne Gore i Vlade Republike Azerbejdžana o saradnji u oblasti zaštite od prirodnih i izazvanih nepogoda. Potpisani su i memorandum i o razumijevanju sa Ruskom Federacijom, Italijom i Jermenijom. Takođe, Crna Gora je potpisala biletarne sporazume o saradnji u oblasti zaštite od prirodnih nepogoda i tehničko-tehnoloških rizika sa: Savjetom ministara Bosne i Hercegovine, Vladom Republike Hrvatske, Vladom Republike Grčke, Vladom Republike Makedonije, Vladom Republike Slovenije, Vladom Republike Srbije, Vladom Slovačke Republike i Kabinetom ministara Ukrajine.

Crna Gora još uvijek nije strana ugovornica Sporazuma između Evropske zajednice za atomsku energiju (EURATOM) i država nečlanica Evropske unije o učestvovanju posljednjih u sistemu Zajednice za ranu razmjenu informacija u slučaju radiološke opasnosti (ECURIE). U toku su pripremne aktivnosti na izradi Predloga Zakona o potvrđivanju Sporazuma između Evropske zajednice za atomsku energiju (EURATOM) i država nečlanica Evropske unije o učestvovanju posljednjih u sistemu Zajednice za ranu razmjenu informacija u slučaju radiološke opasnosti (ECURIE), čije je razmatranje i utvrđivanje od strane Vlade Crne Gore planirano u IV kvartalu 2016.

Crna Gora takođe namjerava da se u narednom periodu priključi Evropskoj platformi za razmjenu radioloških podataka - EURDEP (European Radiological Data Exchange Platform).

Praćenje stanja u Crnoj Gori nakon nesreće u Japanu

S obzirom da je u Crnoj Gori od 21.03.2007. na snazi Konvencija o ranom obavještanju u slučaju nuklearnih akcidenata, Međunarodna agencija za atomsku energiju je na dnevnoj osnovi dostavljala Crnoj Gori informacije o stanju u Japanu, odnosno za vrijeme akcidenta koji se desio u nuklearnoj elektrani Fukushima Daiichi.

Agencija za zaštitu životne sredine Crne Gore se 16.03.2011 obratila D.O.O. „Centar za ekotoksikološka ispitivanja“, ovlaštenoj instituciji za kontrolu i zaštitu od jonizujućih zračenja, dozimetrijsku kontrolu, ispitivanje prirodne i vještačke radioaktivnosti u svim segmentima životne sredine, dekontaminaciju životne i radne sredine, kao i ispitivanje radona u stanovima, radnoj sredini, sa zahtjevom za organizovanje dopunskih svakodnevih mjerenja prije svega jačine apsorbirane doze gama zračenja u vazduhu. Mjerenja su se sprovodila po dinamici predlaganoj od strane Agencije. CETI je član ALMERA mreže Međunarodne agencije za atomsku energiju. Takođe, shodno Članu 7 Zakona o zaštiti od jonizujućih zračenja i radijacionoj sigurnosti („Sl. list CG“, br. 56/09 i 58/09, 40/11), Agencija za zaštitu životne sredine je svakodnevno na svom sajtu (www.epa.org.me) informisala javnost o situaciji u Crnoj Gori nakon nuklearne nesreće u Japanu. Informacija na web sajtu obuhvatala je rezultate mjerenja, kao i njihovu analizu. Osim svakodnevnog informisanja putem sajta, Agencija za zaštitu životne sredine, je bila na raspolaganju sredstvima javnog informisanja (televizija, radio, novine), kao i građanima koji su joj se obraćali za dodatne informacije o posljedicama nuklearne nesreće, odnosno njenim mogućim uticajem na ljude i životnu sredinu u Crnoj Gori.

4.4.3 Član 16 (3) Pripremljenost za hitne slučajeve za ugovorne strane koje ne posjeduju nuklearna postrojenja

Uredbom o organizaciji i načinu rada državne uprave ("Sl. list Crne Gore", br. 005/12, 025/12, 044/12, 061/12, 020/13, 017/14, 006/15, 080/15, 035/16), Zakonom o zaštiti i spašavanju ("Sl. list Crne Gore", br. 013/07, 005/08, 086/09, 032/11) Ministarstvo unutrašnjih poslova je institucija koja je, između ostalog, nadležna za pripremu, donošenje, realizaciju i ažuriranje nacionalnih planova za sve vrste hazarda, (uključujući nuklearno-radiološki hazard), definisane Nacionalnom strategijom za vanredne situacije, koju je Vlada Crne Gore usvojila 2006. godine i čijom implementacijom koordinira Nacionalni koordinacioni tim, kojim predsjedava Predsjednik Vlade Crne Gore.

Planovi na lokalnom nivou (opštinski i preduzetni) moraju biti usaglašeni sa nacionalnim, što se potvrđuje izdavanjem saglasnosti na iste od strane Ministarstva unutrašnjih poslova (Direktorat za vanredne situacije). Nacionalni plan za djelovanje u slučaju radijacionog udesa, izradilo je i usvojilo Ministarstvo unutrašnjih poslova u martu 2010. godine, u skladu sa metodologijom i preporukama MAAE, a u izradi su učestvovali eksperti svih nadležnih institucija Crne Gore. Koordinaciju implementacije Nacionalnog plana za djelovanje u slučaju radijacionog udesa vrši Ministarstvo unutrašnjih poslova preko Koordinacionog tima. Za vanredne situacije koje nijesu definisane skalom vrijednosti na nacionalnom nivou, koordinacija za pripremu odgovora na radijacioni i nuklearni akcident vrši se u koordinaciji Ministarstva unutrašnjih poslova– Direktorata za vanredne situacije i Agencije za zaštitu životne sredine, a članove tima čine i predstavnici:

- Ministarstva odbrane – Generalštab,
- Ministarstva zdravlja, (Klinički centar Crne Gore, Domovi zdravlja, Urgentni centar, Institut za javno zdravlje); i
- D.O.O. „Centar za ekotoksikološka ispitivanja“.

Direktorat za vanredne situacije svake godine učestvuje na vježbama na kojima se testiraju kapaciteti za pripremu i odgovor na vanredne situacije u državi i okruženju. U godišnjem programu su sadržani tipovi vježbi, ciljevi i učesnici. U organizaciji ovog Direktorata održana je vježba, koja je između ostalog uključila incident sa radioaktivnim gromobranom, u Budvi 2009. godine i bila je međunarodnog karaktera. U ovoj vježbi učestvovali su i ostali predstavnici relevantnih institucija.

Simulaciona vježba SEESIM 14 održana je u Crnoj Gori u periodu od 23. do 26. septembra 2014. godine, u vojnoj kasarni „Milovan Šaranović“ u Danilovgradu, što je najveća kompjuterska simulaciona vježba. Crna Gora po drugi put učestvuje u njoj. Slična vježba održana je 2012. godine (SEESIM 12). Na pomenutim vježbama pored predstavnika Direktorata za vanredne situacije i Ministarstva odbrane –Vojske Crne Gore učestvovali su i predstavnici sljedećih institucija: Ministarstva zdravlja, Ministarstva vanjskih poslova i evropskih integracija, Uprave policije, Instituta za javno zdravlje, Elektroprivrede Crne Gore, Direkcije za saobraćaj, Zavoda za hidrometeorologiju i seizmologiju, Agencije za zaštitu životne sredine, Saveza radioamatera, Planinarskog saveza Crne Gore, Crvenog krsta Crne Gore i D.O.O. „Centar za ekotoksikološka ispitivanja“. Cilj vježbe bio je uvježbavanje procedura i saradnja država regiona na planu pripravnosti, odgovora i upravljanja u vanrednim situacijama kao i poboljšanje nacionalnih kapaciteta za djelovanje, te borbi protiv terorizma, sajber

terorizma i ostalih savremenih prijetnji. Tokom četvorodnevno rada dat je odgovor na 140 inputa iz Centra za koordinaciju iz Zagreba. Simulirani su akcidenti: zemljotres, poplave, tehničko-tehnološki rizici, radijacioni udes, saobraćajni udes i sajber terorizam.

Terensko-štabna vježba „Smanjenje rizika od nuklearnog akcidenta“ održana je u Kliničkom centru Crne Gore na Klinici za onkologiju, u periodu od 17. do 19. septembra 2014. godine, pod pokroviteljstvom Odjeljenja za energiju Sjedinjenih Američkih Država i „Sandia“ američke nacionalne laboratorije. Tokom vježbe je simuliran incident sa radioaktivnim izvorom Ir 192. Učesnici vježbe su bili predstavnici obezbjeđenja Klinike i osoblje koje radi na aparatima za brahiterapiju, kao i predstavnici nacionalnih institucija: Direktorata za vanredne situacije, Uprave policije, Posebne jedinice Podgorice, Specijalne antiterostičke jedinice, Agencije za zaštitu životne sredine, D.O.O. „Centar za ekotoksikološka ispitivanja“, Uprave za inspekcijske poslove i Službe zaštite Podgorica. Cilj vježbe je bio: zaštita Klinike za onkologiju od krađe radioaktivnog materijala i mogućeg neplanskog izlaganja radijaciji, identifikovanje i unapređenje fizičke zaštite materijala i međuinstitucionalna koordinacija u pružanju odgovora. Vježba je testirala tri elementa: detekciju, kašnjenje-zadržavanja protivnika i pružanja odgovora. Opšti zaključak vježbe je da su sve nadležne institucije u Crnoj Gori prepoznale svoje mjesto i ulogu u donošenju odluka kada je u pitanju reagovanje na radijacioni udes, a takođe je pokazala i potrebu unapređenja fizičke zaštite Klinike.

U okviru projekta „Jačanje kapaciteta za prvi odgovor u HBRN-u i regionalna saradnja zemalja jugoistočne Evrope, južnog Kavkaza, Moldavije i Ukrajine“ (Ref: Europe Aid/IFS/2014/347634) trenutno se odvijaju pripreme za štabnu vježbu (TTX Table-top exercises), u okviru koje će se simulirati HBRN incident/akcident. Projekat finansira Evropska unija, a sprovodi Konzorcijum kojeg čine: belgijski Institut za nuklearna istraživanja (CSK-CEN), slovački Institut za prvi odgovor (ISEMI), holandski nacionalni Institut za javno zdravlje i životnu sredinu (RIVM), poljski Institut za organsku hemiju (IPO) i belgijski Institut za radioelemente (IRE). Zemlje korisnice projekta su: Albanija, Federacija Bosne i Hercegovine, Crna Gora, Srbija, Makedonija, Jerermenija, Moldavija i Ukrajina. Na ovoj vježbi učestvovaće nacionalne institucije koje su zadužene za odgovor na nastalu situaciju u slučaju HBRN incidenata/akcidenata, a tom prilikom testiraće se standardne operativne procedure (SOP), odnosno način komunikacije, koordinacije i donošenja odluka na nacionalnom i međunarodnom nivou u slučaju HBRN prijetnji i rizika. Vježba je planirana da se održi u IV kvartalu 2016. godine.

U periodu od 31. X do 4. XI 2016. godine u Crnoj Gori biće organizovana terenska NATO vježba „Crna Gora 2016“, sa scenariom na odgovor na poplave i na hemijski, biološki, radiološki i nuklearni (HBRN) incident.

4 Odjeljak D: Planirane aktivnosti za poboljšanje sigurnosti

U cilju unapređenje stanja u narednom periodu nadležne institucije u oblasti nuklearne sigurnosti i bezbjednosti i zaštite od jonizujućeg zračenja nastaviće sa posvećenom implementacijom obaveza definisanih Konvencijom o nuklearnoj sigurnosti, strateškim i zakonodavnim okvirom Crne Gore.

S tim u vezi izvršiće se revizija postojeće i donijeti nova Strategija zaštite od jonizujućeg zračenja, radijacione sigurnosti i upravljanja radioaktivnim otpadom sa Akcionim planom za njeno sprovođenje (2017-2021).

Takođe, u narednom periodu Crna Gora će izraditi i usvojiti Zakon o potvrđivanju Sporazuma između Evropske zajednice za atomsku energiju (EURATOM) i država nečlanica Evropske unije o učestvovanju posljednjih u sistemu Zajednice za ranu razmjenu informacija u slučaju radiološke opasnosti (ECURIE).

Dodatno, u cilju razmjene podataka, Crna Gora će se u narednom periodu priključiti Evropskoj platformi za razmjenu radioloških podataka - EURDEP (European Radiological Data Exchange Platform).

U narednom periodu intenzivno će se raditi na izradi novog Zakona o radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti i zaštiti od jonizujućeg zračenja, koji će zamijeniti postojeći Zakon o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti. Novim zakonom i setom pravilnika koji će se donijeti na osnovu njega transponovaće se međunarodni standardi i sve postojeće direktive Evropske unije, uključujući i odredbe nove Direktive 2013/59/EURATOM od 05.12.2013. godine o utvrđivanju osnovnih sigurnosnih standarda za zaštitu od opasnosti od izlaganja jonizujućem zračenju, kojom se ukidaju Direktive 89/618/EURATOM, 90/641/EURATOM, 96/29/EURATOM, 97/43/EURATOM i 2003/122/EURATOM.

Nastaviće se sa aktivnostima na upravljanju iskorišćenim radioaktivnim izvorima i radioaktivnim otpadom.

Kontinuirano će se raditi na podizanju svijesti nosioca dozvola o njihovim odgovornostima, kao i podizanju svijesti građana, kroz organizovanje okruglih stolova, radionica i edukacije o sigurnosnoj kulturi.

Za uspješnost svih pomenutih aktivnosti nastaviće se sa jačanjem institucionalnih, administrativnih, implementacionih i tehničkih kapaciteta u Crnoj Gori.